

Benedek Katalin

„A Miskolci 10. Gyalogezred katonái”

Kövér Gyula frontraizai

1914-ben és a következő években a fotótechnika még gyermekcipőben járt: a haditudósítók, harctéri rajzolóok jó része – köztük kiváló festőművészek – rajzirónnal a kezében járta a harcmezőt, figyelte s rögzítette a katonák életét. Közéjük tartozott például Mednyánszky László, Vaszary János. Többnyire az úgynevezett Haditudósító Parancsnokságon jelentkeztek, ki bevonulásra kötelezett katonaként, ki – eleinte szinte csodaváró – háborús jelenetek megörökítésére vágó képzőművészként. Szempontjaik között szerepelt a polgári világgal szembeni, kemény, erős behatásokat remélő alkotói várakozás.

Az osztrák-magyar hadvezérek, de a haditudósítók – így a képzőművészek – tudattalan elvárása is

egy kissé az 1848-49-es harcok nyomán élt. Volt, aki gyönyörű lovasrohamokat várt, egyáltalán, a monarchia hadseregének győzelmét. S a valóság mennyire más képet festett...! Így rajzoltak-festettek egyre inkább másféle képet a fronton látottakról, de leginkább rajzoltak. Voltak, akik az idillinek tűnő tábori életet inkább, mint a rohamokat, a gépies gyilkolás világát. Hiszen ez volt az, amit a hadvezetés és a sajtó is elvárt.

Persze, a témaválasztás végül is művészi kérdés: azt adják-e, amit elvárnak tőlük, vagy azt, amit látnak...

Kövér Gyula is a behívott művészek közé tartozott. A magyarörmény fiatalember a Miskolci 10. Gyalogezred katonájaként vonult ki a keleti frontra, az Osztrák-Magyar Haditudósító Főhadiszállás

(a Kriegspressehauptquartier) Kunstgruppe nevű részlegének tagjaként.

Már ismert festőművész volt, az első komoly kiállítása Münchenben zajlott 1906-ban, majd következett Budapesten 1909-ben és 1911-ben.

Az I. világháborúban, a „Nagy Háborúban” – természetesen sok magyarörmény vett részt, így például az a Bányai Elemér, akit részben Ady Endre verse után az irodalom iránt érdeklődők ma is többnyire újságírói álnevének, Zubolyként ismernek. Zuboly egyébként az Uzsoki-sorosban halt hősi halált 1915-ben, a Budapesti Újságírók Egyesülete hamvait hazahozatta és a Kerepesi temetőben helyezte el. Az erdélyi magyarörmények egyébként nemzetiségi számarányukat meghaladó mértékben vettek részt a háborúban (Bogdánok, Csíkyak, Dájbukátok, Dávidok, Esztegárok, Fejérek, Gajzágók, Kabdebók, Merzák, Voithok, Wertánok, Zakariások, stb).

Kövér Gyula a Miskolci 10-es Gyalogezred kötelékébe tartozott. Ez a gyalogezred a Przemyslben és körülötte zajló rohamok és ellentámadások tüzeiben élt több mint két éven keresztül. Az erődben jelent meg az első, úgynevezett tábori újság: ez mindenekelőtt a katonáknak szólt és az ellenfél propagandáját ellensúlyozni volt hivatott.

A 10-es honvéd című ezredújság a következő rovatokkal jelentkezett minden hónap 1-jén és 17-én: a heti tárca szerepét betöltő rovatban a szerkesztő tréfásan számolt be az eseményekről; az ezred történetéből vett epizódokról, de különféle rovatok is színesítették a lapot.

A „10-es honvéd” első száma 1917. július 15-én jelent meg. Kövér Gyula festőművész az újság illusztrátora volt, ceruzarajzzal, karikatúrákon örökítette meg például az ezred jellegzetes és híres alakjait. (Ilyen jellegű rajzai egyébként napvilágot láttak a „Kacagólapok a komoly időkből” című karikatúra-gyűjteményben, 1915-16.)

Kövér Gyula legsikeresebb darabjai női aktok, ezért őt többnyire a női báj festőjeként tartjuk számon. Sok díjban és elismerésben részesült, köztük Ferenc József-díjat kapott 1914-ben, a Nemzeti Szalon ezüstérmét 1931-ben, Balló-díjat 1933-ban és 1935-ben.

Ám létezik egy másik művész is, aki fiatalemberként a háborúba ment. Nemhiába tanult Münchenben rézkarcolást. Ez a fajta részletgazdagság, apró kézrezdülések ceruzarajzainak technikai és szellemi segítője. Harctéri rajzai hiteles (topográfiailag is) és reális tudósítások. Hiteles tudósítások egy véres háború hétköznapijairól. A nyomorúságos

„Készül az ebéd – Úz-völgy 1917. VI. 19.”

ebédosztásról, a jobbra széldeszkákból összetákolt fedezékekről, állásokról. A katonák fáradtságáról, fásultságáról, vagy éppen elszántságáról. Nem látványt tár elénk, hanem a háború világát, annak egyik vetületét mutatja meg. Érzékeny vonalai kerülnek az ábrázolás témájához, tárgyához fűződő érzelmi viszonyulását. Szinte egy egész század mozog papirosán, amint a rohamjárőrök elfoglalják a Magyaros hegyhátat.

És a női aktokkal szemben ezek a frontrajzok valóban művészi igényű alkotások.

„Romok a Zlota-Lipa partján –
Zawalów.
1916.VI.15”

„Az 1.zlj. orvosfőnökének fedezéke a Magyaroson 1917.VII.15.”

